

МАКЕДОНСКА КАУЗА

"Меѓународно се смета за основно право секој народ слободно да си го бира името", напишала Атина Скуларики, проф. на Универзитет на Крит и член на КЕМО (Центар за малцински истражувања), во својот текст "Зошто не сме убедливи за македонското прашање?", во весникот "Елефтеротипија" на 14.10.2007 г.

Пишува:
Димитар ЉОРОВСКИ ВАМВАКОВСКИ
постдипломец на Институтот за
национална историја

ГРЦИЈА ВРШИ ПРИТИСОК, НО И НÈ У

ПАРТИЈАТА НА МАКЕДОНСКОТО МАЛЦИНСТВО
ВО ГРЦИЈА "ВИНОЖИТО"

ПРИЗНАВАЊЕ ИМЕ МАКЕДОНИЈА БИ З НА МАКЕДОНСКО МАЛ

Наметнатиот спор за уставното име на нашата држава од почетокот на деведесеттите години на минатиот век од страна на Грција, може да се разгледува и од друг агол. Дobar повод за тоа се изјавите на министерката за надворешни работи на Р Грција, Дора Бакојани, која во секоја "пригода" нагласува дека "не постои македонско малцинство во Грција". Последен пат овој нејзин став, кој воедно е и официјален на грчката држава, го изнесе за време на посетата на Вашингтон на почетокот на февруари. Бакојани изјави дека во Грција, освен муслиманско, не постојат други "малцински групи". Всушност, Грција на својата територија не признава национални малцинства, туку само религиозно малцинство (муслиманско) и јазични групи (ромска, словенска, албанска), кои "секако" ѝ припаѓаат на грчката нација.

Прифаќањето да нарекува држава со името Македонија, според официјалната грчка политика, по дефолт би предизвикало отворање на "проблемот со наводното македонско малцинство во Грција".

Премиерот на Грција од почетокот

на деведесеттите години, Константинос Мицотакис (татко на Дора Бакојани), во предговорот на книгата "За името на Македонија" на Т. Скилакис издадена 1995 г. напишал: "Темата на Скопје ја видов од првиот момент во своите вистински димензии". Во натамошниот текст Мицотакис ја "открива" причината за "алармирање", која сигурно е пренесена и кај другите грчки влади по неговото владеење. Мицотакис продолжил: "Тоа што ме вознемири од почеток не беше името на оваа држава, туку проблемот за мене беше да не се создаде втор малцински проблем во западна Македонија (се мисли на западна Егејска Македонија). Ако на проблемот со муслиманското малцинство... би се додал и проблемот на славомакедонското малцинство во западна Македонија, тогаш ситуацијата би станала неиздржлива за грчката надворешна политика". Решението на "грчко-скопската разлика" Мицотакис го гледал во изјаснувањето на Македонија, дека во Грција "не постои славомакедонско малцинство... и да се обврзе (се мисли на РМ) со меѓународни договори дека ќе престане секаква пропаганда на сметка

на Грција". Мицотакис индиректно призна дека македонско малцинство во Грција постои, а тоа го потврдува и во својот натамошен текст: "Такво малцинство по 1950 г. е сигурно дека не постои во нашата земја, затоа што граѓаните со словенска свест, кои се бореа на страна на комунистите, по крајот на Граѓанската војна заминаа". Од една страна, Мицотакис прифатил дека до крајот на Граѓанската војна во Грција имало македонско малцинство, но потоа тоа како одеднаш да исчезнало. Секако дека голем број Македонци ги напуштиле своите домови по завршувањето на Граѓанската војна но, исто така, голем дел од нив и понатаму останале да живеат во Егејскиот дел на Македонија.

Во колективната меморија на двата народа (македонскиот и грчкиот) "проблемот со името" почна во деведесеттите години од минатиот век. Како "повод" за почетните реакции на Грција се смета референдумот од 8 септември 1991 г, кога граѓаните на Македонија се определија за самостојна држава. Теоретичарите на "заговор" во Грција сметаат дека почетната точка на овој "спор" е неколку месеци порано т.е. со Извеш-

тајот на Стејт депарментот за човекови права од февруари истата година. Во Извештајот прв пат од страна на официјален Вашингтон е поставен проблемот со почитување на идентитетот и правата на Македонците во Грција. Со американскиот Извештајот долго чуваната и негираната "тајна" на нашиот јужен сосед премина во реална закана за официјална Атина. Овој американски "потег" грчката јавност го дочека како "нож в грб". Грција почна да ја губи привилегираната позиција во американската политика од времето на Студената војна, а тоа го потврдува и Евангелос Кофос, кој изјавил: "Со пропаѓањето на биполарниот систем драматично се открија сите наши слабости". Грчкото МНР го окарактеризира извештајот како "неприфатлив, шизофреничен, несфатлив и неисториски", додека Владата на Мицотакис побара од САД да го "преиспитаат" ваквиот чин, а воедно ги отфрли

Егејска Македонија. Според грчките фактори, погледите на тоа малцинство се насочени кон новосоздадената Р Македонија т.е. дека неа би ја чувствувале за своја матична држава.

Во наредниот период Атина почна силен процес на негација на македонското национално малцинство во Грција и на Извештајот на Стејт депарментот. Премиерот Мицотакис за овој проблем изјавил: "Огромната тема која ја создаде Извештајот... се наоѓа во непостоечкото славомакедонско малцинство. Станува збор за изменување на вистината која Грција во ниеден случај нема да ја прифати... Зашто ова малцинство како национално малцинство е непостоечко, тоа е измислено малцинство". Нам добро познатиот грчки националист Стелиос Папатамелис во едно интервју иронично изјавил: "Ние такво малцинство немаме, ако постојат

војазичноста од било каква поврзаност со идентитетот...".

Непопустливоста на Грција кон македонското прашање продолжи и во наредниот период. Меѓу населението на нашиот јужен сосед се пропагираа најразлични планови и завери кои наводно би придонеле за "отцепување" на северниот дел од грчката држава и припојување кон Р Македонија. Етничките Македонци, особено членовите на македонската партија "Виножито" беа окарактеризирани како "агенти на Скопје" и прогласени за предавници на грчката нација. Во походот кон негација на било какво национално малцинство во Грција активно се вклучени и грчките медиуми. Во текст во весникот "Елефтеротипија" од 13.3.2002 г. на следниов начин се карактеризира однесувањето на грчките медиуми: "Со непријателски однос е дочекано македонското малцинство, кое почна да дејствува последниве години. Средствата за јавно информирање во голем степен не го признаваат неговото постоење и велат дека активностите се дело на странски агенти, кои се обидуваат да им нанесат зло на на-

НА ДРЖАВА СО НАЧЕЛО ПРИЗНАВАЊЕ ЦИНСТВО ВО ГРЦИЈА

"Тоа што ме вознемири од почеток не беше името на оваа држава, туку проблемот за мене беше да не се создаде втор малцински проблем во западна Македонија (се мисли на западна Егејска Македонија). Ако на проблемот со муслиманското малцинство... би се додал и проблемот на славомакедонското малцинство во западна Македонија, тогаш ситуацијата би станала неиздржлива за грчката надворешна политика", сметал Мицотакис.

"спорните" точки од него. Опозиционата ПАСОК изјави: "Веруваме дека постои план за дестабилизација или барем за ослабнување на Грција, што се однесува до националните теми".

Ваквите настани ја предизвикаа официјална Атина на остри реакции против македонската држава и народ, а со тоа и кон македонското национално малцинство во Грција. "Чуварите на нацијата" во Атина почувствувале реална опасност од рушење на долго градедниот грчки национален мит, како национална "најчиста" држава во Европа. Паниката која владеела во Атина, пред сè, е резултат на фактот дека ѝ дојде крај на "добро чуваната тајна" за македонското национално малцинство во

такви припадници на малцинство нека ни кажат за да дознаеме и ние". Евангелос Кофос, еден од главните креатори на грчката политика кон Македонија (работел во МНР во Атина од 1962 до 1995 г. како главен советник на политичкото раководство на главниот проблем т.е. "националното прашање"), ден по објавувањето на Извештајот изјавил: "Националната линија која ја поставија политичарите и медиумите го насочија вниманието, главно, кон три точки: 1. Намалување на бројот на двојазичните колку што е можно повеќе; 2. Тврдењето дека станува збор за чисто пограничен феномен, и дека тоа е прашање на возраст и образованието на оние кои го зборуваат; и 3. Апосинтеза на сла-

ционалните интереси и да предизвикаат 'културна и национална апосинтеза' на Грција". Во текстот се нагласува дека грчките медиуми ги одбегнувале сите активности на "Виножито" и најчесто неговите членови ги поврзувале со Р Македонија. Исто така, преку поврзувањето на членовите на "Виножито" со Р Македонија се "поттикнува" страв од заговор против Грција, кој доаѓа од надвор и внесува сомневање за еднонационална, културно хомогена и "чиста" земја.

Голем број грчки владини и невладини организации беа вклучени во походот кон негација на македонското малцинство во Егејска Македонија. Особено загрижувачки беа и се заканите кои ги добиваат членовите на "Виножито". Како пример ќе ги посочиме двете заканувачки писма испратени до "Виножито" во декември 2007 г. од грчката Амбасада во Даблин. Во нив на најдобар начин се гледа притисокот и омаловажувањата на етничките Македонци во Грција. Заканата повеќе беше лична кон Павле Воскопулос. Авторот на писмото напишал: "Воскопулос работи во јавниот сервис, нели, а тој ја

навредува грчката држава, вие сте педери и вам ви треба котек!"

Сепак, колку и да се сака(ло) да се прикаже непостојење на македонско малцинство во Грција, иако со големи тешкотии, вистината сè повеќе се надзира во грчкото општество. Така, на пример, во "Иос" од 23.7.2004 г. имало текст со кој се презентирале 3 ЦД со македонска музика. "Пред неколку месеци се појавија... со музика и славифони песни од селата и од градовите на грчка Македонија: 'Понуда од Солун' 13 песни (7 со зборови), 'Развила Гора' 12 песни (7 со зборови) и 'Бело поле до Белото Море' 12 песни (9 со зборови). Трите цедиња се дело на ист човек, кој е аматер музичар... Костас Новакис од Ениџе-вардарско". За истиот настан во "Jazz и Тζαζ" имало текст со наслов "Традиционални песни на една друга Македонија која се премолче".

Во Грција има новинари кои проблемот со македонското малцинство не го гледаат според упатствата на надлежните. Доказ за тоа е текстот во "Елефтеротипија" од 18.10.1997 г. напис кој е објавен неколку седмици по потпишаниот Европски договор за заштита на националните малцинства во Стразбур од 22.9.1997 г. Авторот на текстот, во Грција како земја-потписничка на овој Договор, гледал со скептицизам во тоа колку самата е подготвена да го почитува. Авторот се сомневал во можноста Грција да ги спроведе следниве членови од Договорот: "Чл.3.1 Секој член кој припаѓа на национално малцинство ќе има право слободно да избира дали ќе се изјасни или не како таков, и никаква негативна последица не би требало да сноси од својот избор или од вршење на своите права, кои се поврзани со него.; Чл.5.1 Двете страни прифаќаат да ги унапредат потребните услови, така што лицата кои припаѓаат на национални малцинства да ја одржат и да ја развијат својата култура и да ги запазат основните елементи на својот идентитет т.е. вероисповест, јазик, традиции и културно наследство.; Чл.11.2 Секој член кој припаѓа на национално малцинство има право да се изразува на малцинскиот јазик... Во области кои се населени со значителен број жители кои припаѓаат на национално малцинство, двете страни ќе се обидат... да употребуваат традиционални топоними, имиња на улици и други топографски знаци, кои се наменети за општеството, и на малцинскиот јазик каде постои доволно барање за такви показателни знаци".

Погрешната политика кон националните малцинства во Грција ја согледал и гореспомнатиот Евангелос Кофос. Тој во текст од 29.4.1999 г. заклучил: "За наше изненадување се покажа дека меѓу земјите на ЕУ сме најантималцинскиот сојузник, дека во Советот на

Европа сме во друштво, за жал, само со Турција, која е критикувана за свирепи прекршувања на човековите права".

Последниве неколку години во Грција е сè поголем бројот на интелектуалци и универзитетски професори, кои ја критикуваат политиката на официјална Атина кон "македонското прашање". Професорката на Универзитет на Крит и член на КЕМО (Центар за малцински истражувања), Атина Скуларики, е од оние интелектуалци кои на грчките граѓани се обидуваат да им ја претстават погрешната политика на Грција кон Македонија околу спорот за името. Во "Елефтеротипија" од 14.10.2007 г. е објавен нејзин текст под наслов

КОНСТАНТИНОС МИЦОТАКИС,
ПРЕМИЕР НА ГРЦИЈА
ОД ПОЧЕТОКОТ НА 90-ТИТЕ
ГОДИНИ НА XX ВЕК

"Зошто не сме убедливи за македонското прашање?" Во воведот од текстот авторката ја анализира ситуација во која се нашла нејзината земја поради непопултарноста и погрешниот пристап кон "македонското прашање", при што заклучила: "Се гледа неуспехот на Грција да си обезбеди сојузници. Според општото мислење, нашата земја се има сплеткано во една стратешка безизлезност. Додека во текот на 16 години ја губиме една под друга 'битка' сè уште сериозно не сме се прашале каде погрешивме. Зошто за темата на името никој во странство не ги поддржува грчките тези? Зошто толку години во меѓународната јавност Грција успеа да врши притисок, но не и да убеди?" Во натамошниот дел проф. Скуларики целата одговорност ја префрла на грчката политика, како за губењето на сојузниците, така и за задоцнувањето за конечното решавање на "македонскиот проблем". "На почеток, да не ја префрламе вината на недостигот на меѓународна поддршка, на нешто непознато и неразбирлив антигрцизам или на наша слабост. Признавањата немаат врска само со можностите за притисок

на грчката дипломатија. Притисокот се вршеше и се врши на многу полиња, како во ЕУ, така и во ООН и успеаја да предизвикаат задоцнување во конечното решавање на проблемот". Понатаму авторката потенцира дека грчката политика е заснована на евентуалната "национална несигурност" и сфаќањата за правата врз античката историја, но и додека цел свет се занимава со безбедноста, Грција е преокупирана само со историјата. Според професорката Скуларики, иако Грција тврди дека е "подложна на стратешка закана", де факто на "другата страна ѝ се заканува распаѓање" т.е. на Македонија. Од друга страна, таа нагласува дека меѓународната заедница нема "корист" да отвори нов циклус на дестабилизација во регионот, стабилноста на Македонија ја поткрепува со инвестиции од разни земји, а како резултат на овие процеси било "јасно дека официјалното меѓународно признавање не може да остане нерешено во подолг период". За необудливоста на грчките аргументи авторката напишала: "Меѓународно се смета за основно право секој народ слободно да си го бира името". Со свои аргументи таа ги побива грчките тези за неприфаќањето на името Македонија како државно: "1. Велиме дека соседната земја нема право да го употребува името Македонија, додека пошироката област во XIX и XX век така се нарекувала. Од друга страна, грчката дипломатија ја признавала поделбата од 1913 г. на грчка, српска (тогаш) и бугарска Македонија.; 2. Велиме дека имаат територијални претензии на грчка Македонија, додека таа е една држава, која е зависна од Грција, економски и стратешки.; 3. Велиме дека направија техничка национална историја, додека сите национални искажувања (и грчките) се селективни и митски, со цел да се поткрепи националното поврзување.; 4. Тврдењата дека е 'техничка' нација, исто така, немаат основа: Сите нации - држави се формираа во поновиот период во рамките на одредени историски услови. (Славо) - македонскиот национализам не почна за време на Тито, туку од почетокот на XX век. Од почетокот името 'Македонија' се сметаше како единствено кое обезбедувааше едно заедничко изјаснување на сите граѓани независно од етничката припадност". Во одбрана на своите аргументи авторката напишала дека тие се прифатени и од европските земји и затоа "за грчките сфаќања се нема разбирање". На крајот од текстот, обраќајќи се до грчкиот народ, проф. Скуларики нагласила: "Порано или подоцна треба конечно да сфатиме дека Македонија не е една... Сорботката и меѓусебниот развој претставуваат посилен движечка сила од националното его, особено кога тоа се храни со лажни надежи".